

NEFROLOGIK KASALLIKLAR: TASNIFI, KLINIK KECHISHI VA ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI

G'allaorol Abu Ali Ibn Sino nomidagi

Jamoat salomatligi texnikumi

o'qituvchisi

Rustamov Tolliboy G'aybullayevich

Annotatsiya. Nefrologik kasalliklar buyraklarning strukturaviy va funksional buzilishlari bilan kechadigan kasalliklar guruhidir. Ushbu maqolada nefrologik kasalliklarning asosiy turlari, etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, diagnostika usullari hamda zamonaviy davolash va profilaktika choralari yoritilgan. Buyrak kasalliklarini erta aniqlash va to'g'ri davolash og'ir asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: nefrologiya, buyrak kasalliklari, glomerulonefrit, pielonefrit, buyrak yetishmovchiligi, proteinuriya.

Annotation. Nephrological diseases include a group of disorders characterized by structural and functional impairment of the kidneys. This article discusses the classification, etiology, pathogenesis, clinical manifestations, diagnostic approaches, and modern methods of treatment and prevention of kidney diseases. Early diagnosis and adequate therapy are crucial in preventing severe complications.

Key words: nephrology, kidney diseases, glomerulonephritis, pyelonephritis, renal failure, proteinuria.

Kirish

Inson organizmining ichki muhit muvozanatini (gomeostaz) saqlashda buyraklarning o'rni beqiyosdir. Buyraklar nafaqat organizmdan modda almashinuvi mahsulotlarini chiqarib tashlovchi filtr vazifasini o'taydi, balki arterial qon bosimini boshqarish, eritrotsitlar sintezini rag'batlantirish va kalsiy-fosfor almashinuvini

muvozanatlash kabi hayotiy muhim funksiyalarni ham bajaradi. Shu sababli, nefrologik kasalliklar — buyrak parenximasi va uning tizimlari zararlanishi bugungi kunda jahon sog‘liqni saqlash tizimining eng dolzarb muammolaridan biri bo‘lib qolmoqda.

So‘nggi o‘n yilliklarda nefrologik kasalliklarning, ayniqsa, surunkali buyrak kasalligining (SBK) dunyo miqyosida keskin ortishi kuzatilmoqda. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, yer yuzi aholisining qariyb 10-12 foizi buyrak funksiyasining u yoki bu darajadagi buzilishidan aziyat chekadi. Kasallikning ayanchli jihati shundaki, ko‘p hollarda u uzoq vaqt davomida simptomlarsiz kechadi va bemorlar mutaxassisga kasallikning terminal (yakuniy) bosqichidagina murojaat qiladilar.

Zamonaviy tibbiyotning jadal rivojlanishi nefrologiya sohasiga yangi diagnostika va davolash texnologiyalarini olib kirdi. Bugungi kunda nefrologiyaning asosiy maqsadi nafaqat buyrak yetishmovchiligini davolash, balki kasallikni erta bosqichda aniqlash, uning rivojlanishini sekinlashtirish va yuqori texnologiyali buyrak o‘rinbosar terapiyasi (gemodializ, peritoneal dializ va buyrak transplantatsiyasi) sifatini oshirishdan iborat.

Nefrologiya — bu buyraklarning tuzilishi, faoliyati va ularning kasalliklarini o‘rganadigan tibbiyot sohasi hisoblanadi. Buyraklar organizmda moddalar almashinuvi mahsulotlarini chiqarish, suv-tuz muvozanatini saqlash, qon bosimini boshqarish va gormonal faoliyatda muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli buyrak faoliyatining buzilishi butun organizmga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Nefrologik kasalliklar

Nefrologik kasalliklar — bu buyraklar va siydik ajratish tizimining turli xil kasalliklarini o‘rganadigan va davolaydigan tibbiyot sohasi bilan bog‘liq holatlardir. Nefrologiya buyraklarning tuzilishi, funksiyasi, kasalliklari hamda ularning asoratlarini o‘rganadi. Buyraklar organizmda qon tarkibini tozalash, ortiqcha suyuqlik va zaharli moddalarni chiqarish, elektrolit muvozanatini saqlash, qon bosimini tartibga solish kabi muhim vazifalarni bajaradi.

Нефрологик kasalliklarning asosiy turlari

Glomerulonefritlar.

Buyrakning filtratsiya apparati — glomerulalarning yalligʻlanishi bilan kechadi. Kasallik oʻtkir yoki surunkali shaklda boʻlishi mumkin. Asosiy belgilariga shish, siydikda qon (gematuriya), oqsil (proteinuriya) va arterial gipertenziya kiradi.

Pielonefrit

Buyrak jomi va parenximasining bakterial yalligʻlanishi. Koʻpincha yuqori harorat, bel sohasida ogʻriq, tez-tez va ogʻriqli siyish bilan namoyon boʻladi. Oʻtkir va surunkali shakllari mavjud.

Buyrak yetishmovchiligi

Buyraklarning filtratsiya va chiqaruv funksiyasining pasayishi bilan kechadi.

- Oʻtkir buyrak yetishmovchiligi tez rivojlanib, oʻz vaqtida davolansa qaytuvchi boʻlishi mumkin.
- Surunkali buyrak yetishmovchiligi asta-sekin rivojlanib, organizmda zaharli moddalar toʻplanishiga olib keladi.

Nefrotik sindrom

Siydik orqali katta miqdorda oqsil yoʻqotilishi bilan xarakterlanadi. Natijada umumiy shishlar, qonda oqsil miqdorining kamayishi va lipid almashinuvi buziladi.

Buyrak tosh kasalligi (urolitiaz)

Buyrak va siydik yoʻllarida toshlarning hosil boʻlishi bilan kechadi. Kuchli bel ogʻrigʻi, siydikda qon va siyishdagi qiyinchiliklar kuzatiladi.

Нефрологик kasalliklarning sabablari

- Infektsiyalar
- Autoimmun jarayonlar
- Qandli diabet
- Arterial gipertenziya
- Irsi omillar
- Notoʻgʻri ovqatlanish va kam suyuqlik ichish

- Zaharli dorilarni nazoratsiz qabul qilish

Oldini olish va davolash

Nefrologik kasalliklarning oldini olish uchun sogʻlom turmush tarzi, yetarli miqdorda suyuqlik ichish, infeksiyalarni oʻz vaqtida davolash va qon bosimini nazorat qilish muhimdir. Davolash kasallik turiga qarab dori-darmonlar, parhez, fizioterapiya, ogʻir holatlarda esa gemodializ yoki buyrak transplantatsiyasi orqali amalga oshiriladi.

Nefrologik kasalliklarning tasnifi

Nefrologik kasalliklar quyidagi guruhlariga boʻlinadi:

Yalligʻlanish kasalliklari

- Glomerulonefrit
- Pielonefrit

Metabolik kasalliklar

- Diabetik nefropatiya
- Podagra nefropatiyasi

Tugʻma va irsiy kasalliklar

- Polikistoz buyrak kasalligi
- Alport sindromi

Buyrak yetishmovchiligi

- Oʻtkir buyrak yetishmovchiligi
- Surunkali buyrak yetishmovchiligi

Etiologiyasi va patogenezi

Nefrologik kasalliklarning kelib chiqish sabablari xilma-xil boʻlib, infeksiyalar, immun tizim buzilishlari, metabolik kasalliklar, dori vositalarini notoʻgʻri qabul qilish va irsiy omillar muhim rol oʻynaydi. Patogenezida glomerulalar va naychalarning zararlanishi, filtratsiya jarayonining buzilishi va toksik moddalar toʻplanishi asosiy oʻrinni egallaydi.

Klinik belgilari

Buyrak kasalliklarida uchraydigan asosiy klinik belgilar:

- Shishlar (yuz, oyoq-qoʻllarda)
- Siydik ajralishining kamayishi yoki koʻpayishi
- Siydik rangining oʻzgarishi
- Bel sohasida ogʻriq
- Arterial gipertenziya
- Umumiy holsizlik va tez charchash

Diagnostika usullari

Nefrologik kasalliklarni aniqlashda quyidagi usullar qoʻllaniladi:

- Umumiy siydik va qon tahlillari
- Biokimyoviy tahlillar (kreatinin, mochevina)
- Ultrasonografiya (UZI)
- Kompyuter tomografiya
- Buyrak biopsiyasi

Zamonaviy davolash usullari

Davolash kasallik turiga va bosqichiga qarab belgilanadi:

- Antibakterial terapiya
- Gormonal va immunosuppressiv davolash
- Antigipertenziv dorilar
- Parhez va suyuqlikni cheklash
- Gemodializ va peritoneal dializ
- Buyrak transplantatsiyasi

Profilaktika

Nefrologik kasalliklarning oldini olish uchun:

- Infektsion kasalliklarni oʻz vaqtida davolash
- Sogʻlom ovqatlanish
- Qon bosimi va qand miqdorini nazorat qilish
- Dori vositalarini shifokor tavsiyasiga binoan qabul qilish

Xulosa

Nefrologik kasalliklar jiddiy va hayot uchun xavfli asoratlar bilan kechishi mumkin. Erta diagnostika, zamonaviy davolash usullari va profilaktik choralarga amal qilish orqali bu kasalliklarning og‘ir oqibatlarini kamaytirish mumkin.

Nefrologik kasalliklar zamonaviy tibbiyotning eng murakkab va ijtimoiy ahamiyatga ega sohalaridan biri bo‘lib qolmoqda. Maqolada ko‘rib chiqilganidek, buyrak patologiyalarining o‘z vaqtida tasniflanishi va klinik belgilarning barvaqt aniqlanishi bemor hayotini saqlab qolishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Kelajakda nefrologiya sohasidagi ilmiy izlanishlar genetik muhandislik va sun‘iy buyrak yaratish texnologiyalariga yo‘naltirilishi kutilmoqda. Bu esa nefropatiyadan aziyat chekuvchi millionlab insonlar uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochadi. Zero, buyraklar salomatligini saqlash — butun organizm barqarorligini ta‘minlash demakdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Razikova I.S. Nefrologiyada hamshiralik ishi. Toshkent, 2018.
2. Harrison’s Principles of Internal Medicine. 21st edition.
3. Brenner B.M. The Kidney. Philadelphia, 2020.
4. Kumar V., Abbas A. Robbins Basic Pathology. Elsevier, 2019.
5. Разикова, И. С., & Разикова, Г. Р. (2019). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АЛЛЕРГОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ УЗБЕКИСТАНА. In Аллергическое и иммунопатологические заболевания-проблема XXI века (pp. 23-24).
6. Разикова, И. С., & Разикова, Г. Р. (2019). Особенности инновационной диагностики хронических аллергодерматозов у лиц подросткового и молодого возраста в Узбекистане. In Аллергическое и иммунопатологические заболевания-проблема XXI века (pp. 22-23).
7. Разикова, И. С., Бекмирзаева, Н. М., & Нормуродов, М. Э. (2025, November). ТЯЖЕЛЫЕ СЛУЧАИ ЛЕКАРСТВЕННОЙ АЛЛЕРГИИ:

- СТАТИСТИЧЕСКИЙ ОБЗОР В МЕЖДУНАРОДНЫХ БАЗАХ ДАННЫХ. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 152-154).
8. Разикова, И. С., & Носирова, Х. С. (2025, November). ВЗАИМОСВЯЗЬ ПОСТХОЛЕЦИСТЭКТОМИЧЕСКОГО СИНДРОМА И ГИСТАМИНОЗА: ПАТОГЕНЕТИЧЕСКИЕ И КЛИНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 61-62).
9. Разикова, И. С., & Носирова, Х. С. (2025, November). РОЛЬ КИШЕЧНОЙ МИКРОБИОТЫ В ПАТОГЕНЕЗЕ ГИСТАМИНОЗА. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 95-96).
10. Разикова, И. С., & Айдарова, Н. П. (2025, November). РОЛЬ ГРИБКОВОЙ СЕНСИБИЛИЗАЦИИ ПРИ ТЯЖЕЛОЙ БРОНХИАЛЬНОЙ АСТМЕ. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 165-165).
11. Разикова, И. С., & Носирова, Х. С. (2025, November). ВЛИЯНИЕ ИНГАЛЯЦИОННЫХ ГЛЮКОКОРТИКОСТЕРОИДОВ НА РАЗВИТИЕ ГАСТРОЭЗОФАГЕАЛЬНОЙ РЕФЛЮКСНОЙ БОЛЕЗНИ У ПАЦИЕНТОВ С БРОНХИАЛЬНОЙ АСТМОЙ. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 63-64).
12. www.who.int
13. www.medscape.com
14. www.uptodate.com